

ELŐSZÓ

Könyvünk előtörténete

Jelen könyv Magay Tamás 2017-ben megjelent magyar–angol bibliai szólásgyűjteményének mintegy második kiadása: a különbség szinte csak annyi, hogy az angol megfelelőket spanyolra cseréltük. Mivel ezek a megfelelők gyakran szó szerint idézett, hosszabb-rövidebb részletek a Bibliából, a munka elkezdése előtt el kellett döntenünk, hogy a spanyol nyelvű idézeteket protestáns vagy katolikus forrásból vegyük-e. A hívő református Magay Tamásnak nem kellett választania, hiszen magyar idézetei természetesen protestáns forrásokból származnak, melyek mellé tökéletesen illettek a többségében protestáns angol nyelvű világ bibliafordításai. A spanyol nyelvterület viszont (az európai szinte teljességében, az amerikai túlnyomóan) katolikus, ezért e tény figyelembevételével (a Kiadóval egyetértésben) idézeteink csaknem kizárólagos forrása a spanyol püspöki konferencia 2011-ben megjelent hivatalos Bibliája. Könyvünk olvasója tehát magyarul protestáns, spanyolul katolikus bibliaidézeteket talál, de ez természetesen szinte sohasem veszélyezteti a tartalmi (és nyelvi) párhuzamot. Abban a néhány esetben, amikor a párhuzam nem volt egyértelmű, kivételt tettünk: magyarul háromszor a Szent István Társulat (katolikus) fordítását idézzük (amit a SZIT rövidítés jelöl), spanyolul pedig tizennégyyszer Casiodoro de Reina és Cipriano de Valera klasszikus (protestáns) fordításából merítünk, amire az RV rövidítés hívja fel a figyelmet. A továbbiakban a könyv szándékát ismertető és használatát segítő részletek következnek a 2017-es magyar–angol kiadás előszavából, melyeket Magay Tamás nagylelkű felhatalmazásával adunk közre, illetve egészítünk ki.

A könyv tartalma

Ez a vékony könyvecske, amelyet az olvasó a kezében tart, nem egyfajta bibliai vagy bibliaismereti segédkönyv. Ezekről abban tér el, hogy nyelvi anyaga nem a Bibliából indul ki, hanem a köznyelvből. Olyan, közel ezer, többnyire állandósult szókapcsolatot (tudományos szóval: frazémát, frazeológiai egységet, egyszerűbb szóval: kifejezést), továbbá bibliai fogalmakat és eseményeket, nevezzük nevén: **igéket** tartalmaz, amelyek a köznyelvben, a közbeszédben ismertek, és visszamutatnak a Bibliára, a Biblia nyelvére, szóhasználatára, vagyis a bibliai eredetre. Szótár annyiban, amennyiben a nyelvi és bibliai anyagot szótárszerűen rendezi el: szócikkekben foglalja össze a bibliai vagy bibliai eredetű szólásokat, szállóigéket, közmondásokat a megfelelő bibliai idézetekkel, s egy-egy ilyen rövidebb vagy hosszabb szócikk élén címszavak állnak, betűrendbe sorolva. A szócikk első részében általában a köznyelvi szólás stb. áll. A folytatás – beljebb szedve – gyakran úgy kezdődik, hogy: bibliai alapja..., bibliai leírása..., bibliai párhuzama... az adott szókapcsolatnak (szólásnak, mondásnak, közmondásnak), s ezt követik a bibliai idézetek. Nagyon fontosnak tartottuk a bibliai eredet és hely pontos megjelölését, illetőleg a bibliai idézetek, a bibliai szövegkörnyezet pontos közlését. Ez nemegyszer kissé terjengősre sikerült, mert nem elégedtünk meg egy-egy – néha csupán kiragadott – bibliai verssel, hanem hosszabb bibliai szakaszt, illetőleg válogatott verseket adtunk meg. (Az talán minden bibliaforgató előtt ismert, hogy a Szentírás könyvekre, fejezetekre és versekre van osztva, és hogy ezek a világ minden nyelvén és minden fordításban egységesen vannak számozva.)

A köznyelvi mellett általánosan ismert bibliai fogalmak és személyek, közkeletű bibliai események, jézusi példázatok, hasonlatok, képek is szerepelnek (mint például *Dániel az oroszlánbarlangban*, *Dávid és Góliát harca*, *a tízparancsolat*, *a tékozló fiú*, *farizeus*, *sáfár*, *talentumok* stb.), amelyek a nem hívő emberek körében is ismertek és használatosak, ha máshonnan nem, úgy a művészetek vagy az irodalom révén (például *szegény Lázár*, a szegénység megszemélyesítője, aki Edmond Rostand francia költőt és drámaírót is megihlette: „Lázár vagyok a csókok lakomáján”).

A szótár használója előbb-utóbb rábukkan olyan címszavakra, illetve szókapcsolatokra, amelyekhez nem tartozik bibliai utalás, mint például **ár** – *az ár ellen úszik*, **apostol** – *az apostolok*

lován megy, **kő** – ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrrel, **Pilátus** – belekerül vmibe, mint Pilátus a krédóba, **Poncius** – Ponciustól Pilátusig küldözgetik stb. Ezek és az ezekhez hasonló szókapcsolatok valóban nincsenek benne a Bibliában így szó szerint, ám mégis bibliai szellemű, bibliai hangulatú vagy vonatkozású adatok, amelyeket nem hagyhattunk ki a gyűjtésünkben.

Talán sokan nem is gondolnák, hogy van számos olyan szó-lás, közmondás vagy szállóige, amelyek közvetlen bibliai eredetre vezethetők vissza. Amikor valaki elveszteget, elpocsékol valamit, azt mondjuk, hogy „*egy tál lencséért eladta*”. Ha valaki képtelen megváltozni vagy másképpen viselkedni, azt mondjuk: „*senki sem bírhat ki a bőréből*”. Ha azt akarjuk kifejezni, hogy mindenkinek meg kell adni azt, ami neki jár: „*adjátok meg a császárnak, ami a császáré*”. Nemegyszer előfordul, hogy megszólunk egy családot, mert van köztük egy „*fekete bárány*”. Ha barátokról van szó, gyakran hangoztatjuk: „*mond meg, ki a barátod, s megmondom, ki vagy*”. Ha valakit nem ismernek el ezért vagy azért, azt mondjuk: „*Senki sem lehet próféta a saját hazájában*”. Ha valaki életében *pálfordulás* történt, a „*damaszkuszi utat*” emlegetjük. De még a politika is belejátszik életünkbe, amikor a „*kettős mércével*” találjuk szembe magunkat. Mindezek a Bibliában találják eredetüket.

Jelen kiadás a magyar és a spanyol szöveg lehető legteljesebb párhuzamára törekedett, és ezért Magay Tamás magyar nyelvű megjegyzéseit is hozza spanyol fordításban, ami egyfelől segítség lehet a spanyolul tanuló magyaroknak, másfelől elősegíti, hogy a könyvet spanyol anyanyelvűek is forgathassák (lásd például **ember 3.**, **gyűjt 1.**, **írás** stb.) Ebből az utóbbi megfontolásból adjuk meg a spanyol könyvek rövidített címét is, hiszen az természetesen gyakran nem azonos a magyar rövidítésekkel (például magyarul *Az apostolok cselekedetei*, *ApCsel*, spanyolul *Hechos de los apóstoles*, *Hch*).

A könyv szerkezete, tartalmának elrendezése

A könyv anyagát – mint már fentebb említettük – szótárszerűen tárjuk az olvasó elé. A magyar köznyelvi szókapcsolatok (szólások és közmondások) **vastag** betűvel vannak szedve. Ugyancsak vastag betűvel következnek magyarul a bibliai igék, idézetek, mindenkor megjelölve a bibliai helyet.

Az egyes szócikkek élén **címszavak** állnak. A címszó általában a többszavas szókapcsolat legsúlyosabb elemét reprezentálja. Ezt követik a köznyelvi szólások vagy közmondások, majd ezek bibliai eredetét kibontó bibliai idézetek, ugyancsak vastag betűvel – beljebb – szedve.

A köznyelvi szókapcsolatok, szólások, közmondások spanyol megfelelői mindenkor a ♦ jel után, világos betűkkel vannak szedve. Az ezeket követő spanyol nyelvű bibliai idézetek, igék helye az Előszó végén szereplő táblázat segítségével utánanézhető a spanyol Bibliá(k)ban.

Ha egy szócikken belül több adat (vagyis szólás, kifejezés, közmondás stb.) fordul elő, azokat (1), (2) stb. számmal tagoljuk. A *közm* (közmondás), illetve *Bibl.* rövidítés értelemszerűen arra utal, hogy immár köznyelvűsödött adatról van-e szó, avagy bibliai eredetről, illetve idézetről.

Utalások

Fontos eleme szótárunknak az utalás. Ugyanis nem mindig egyértelmű, hogy az adott szókapcsolatnak, közmondásnak stb. melyik az a bizonyos „súlyos” eleme, amely alatt az olvasó a szótárban keresné. Egy példa: a **szálka vkinek a szemében**, illetve a **Más szemében meglátja a szálkát, a magáéban a gerendát sem** szólásokat a **szálka** címszó alatt helyeztük el. De ha valaki a **szem** címszó alatt keresné, ott utalást talál: „Lásd még: **szálka**”. És még egy példa: **ad** alatt szerepel **Jobb (/Nagyobb boldogság) adni, mint kapni**, s a **jobb** címszónál csupán utalunk: „lásd: **ad** (Jobb adni, mint kapni)”. Ugyanígy a **boldogság** is szerepel mint utaló címszó az **ad**-hoz.

Betűrendes mutató

Hasznos része könyvecskénknek a kötetet záró betűrendes mutató, amely szigorú ábécérendben felsorol minden magyar szókapcsolatot, amelyet a szótár tartalmaz, utalva arra a címszóra, amely alatt megtalálható.

A szótárban használt rövidítések

<i>átv</i>	átvitt értelemben
Bibl.	Biblia, Bibliában, bibliai stb.
<i>kat</i>	katolikus
KG	Károli-biblia
kk.	és továbbiak
KNB	Káldi Neovulgáta
<i>közm</i>	közmondás
<i>lat.</i>	latin, latinul
RÚF	Revideált Új Fordítású Biblia
RV	Santa Biblia. Sociedades Bíblicas Unidas
SZIT	Szent István Társulati Biblia
ti.	tudniillik
<i>v.</i>	vagy
<i>vki</i>	valaki
<i>vmi</i>	valami